



Prenumerationspris:

1/1 år Ekr. 2:—
1/2 " " 1:—
1/4 " " 0:50

Estlandssvensk tidning

Utgivare: Svenska Folkförbundet.
Redaktör: N. Blees, Rütli 3, Tallinn.

Pre. pris till utlandet:

1/1 år Ekr. 3:—
1/2 " " 1:50
1/4 " " 0:75

Fredrik Erlund 60 år.

Sextio år fyllede Rektorn vid Birkas Folkhög- och Jordbruks-skola Fredrik Erlund lördagen den 14 juli.

Detta meddelande kommer så här sent, emedan "Kustbon" först nu efteråt fått erfara det. Jubilaren hör nämligen till de fina tillbakadragna karaktärer, som aldrig vill göra väsen av sig själv. Detta bevisas också därmed, att Rektorn under själ-vaste märkesdagen var stadd på resa i Finland, där han bl. a. deltog i den Nordiska Bygde-stämman — utan att man här eller deltagarna härifrån hade en aning om hans 60-årsdag.

Till Birkas kallades herr Erlund till rektor hösten 1931. Under tiden han vistats i Est-land har han förvärvat sig många vänner, gjort sig omtyckt bland elever, föräldrar och andra äldre i vida kretsar i Svenskestland. Rektor E. har varit en flitig föredragshållare ute i svenskbygderna — i synnerhet i jordbruksämnen samt har grundat flera små lantman-nagillen på olika orter i våra vitt spridda svenskorter, för vil-ket han i synnerhet uppskattas av bönderna. Med själ och sinne ivrar han för att förbättra den estlandssvenska lantbrukarens ekonomiska ställning, som endast kan ske genom ett höjande och förbättrande av jordbruket självt i den mån förhanden-varande resurser det medgiva, för att nu icke tala om hans ideella anlag: ivern för fäderns sunda seder och bruk samt hem

Kustbon har gjort till sin uppgift att gå till botten av de estlandssvenska problemen och genom att söka intressera hela den svenska nationen för Svenskestlands rent primära existensfrågor bana vägen för ett arbete som leder till höjande av det materiella livet inom stammen och till förverkligandet av principen "hjälp till självhjälp".

Prenumeration på Kustbon och annonsering i densamma underlättar Redaktionens strävan efter enhetlighet och samverkan inom svenskhetsarbetets kretsar.

och hembygd. Men sådana för-bättringar kunna naturligtvis icke genomföras på en dag, — och så måste man ju alltid också räkna med svårigheter — och tyvärr även missförstånd från icke likatänkandes sida. Detta har nog också rektor E. ävensom andra rektorer då och då fått erfara. Men det där är kanske, när allt kommer omkring, ound-viktigt i verksamheten för all-mänhetens bästa. Men ett gott arbete bär i sinom tid alltid god frukt, och rektor E. har sått goda frön. Detta kunna Birkas-elever och de svenska hemmen intyga.

— Rektor E. sitter inne med goda erfarenheter på det verk-samhetsområde han valt. Största delen av sitt liv har han ägnat allmänheten. Meritlistan från Finland talar följande tydliga språk:

Avlagt studentexamen 1895. Bedrivit studier vid Tekuiska högskolan i H: fors 1895 — 96. Sistnämnda år inskriven vid Mustiala Lantbruks- och Mejeri-institut. Avlagt agronomieexamen

1898. Anställd som andra lärare vid Siikasalmi jordbruksskola 1898 — 99, som första lärare vid Tuorla jordbruksskola 1899 — 1901. Med stipendium, bevil-jat av Lantbruksstyrelsen bedri-vit lantbruksstudier i Danmark 1902. Förvaltats eget jordbruk, först kaptensbostället i Finby, senare Hoviranta gård i St. Karins socken i närheten av Åbo. Under tiden stiftare av Finby Ungdomsförening och ord-förande för densamma 1906 — 1916. V. ordförande i Västfinska Ungdomsförbundet och Abolands Ungdomsförbund 1908 — 1916. Ledare för exkursion med små-brukare till Danmark 1910. Med stipendium av Lantbruksstyrel-sen bedrivit studier främst rö-rande potatisodling i Tyskland 1912. Medarbetare i "Västra Finland", grundare av och redak-tör för tidskriften "Lantmannen" 1905—1917. Föreståndare för Lantmannabankens filialkontor i Finby 1908—1917. Undervisat dessutom i folkhögskola i olika repriser. Bedrivit omfattande föredragsverksamhet, och 1928

—1931 styrelseledamot i Arbetets Vänner i Abo.

Såsom av ovanstående synes har jubilaren varit en mycket ombetrodd och uppskattad man i sitt hemland. "Kustbon", vars flitiga medarbetare han varit, instämmer och uttalar sitt varma erkännande samt önskar lycka och framgång i fortsättningen!

För Red. N. B.

Brytningstider.

Av Carl Mothander.

En var som med uppmärksamt öga följt det svenska kulturarbetets i Estland gång under sista året, har knappast kunnat undgå att iakttaga en hel del omständigheter, som giva vid handen att detta arbete numera glidit in i en övergångsperiod — en brytningstid mellan gammalt och nytt. Liksom överallt där mänskligt liv befinner sig i växt kan ej heller denna brytningstid försiggå utan vissa friktioner, utan att mening söker göra sig gällande mot mening och utan att mer eller mindre uppseendeväckande slitningar uppstå mellan företrädare för olika uppfattningar.

De finnas måhända, som hålla dessa företeelser som tecken på en inre sjukdom, som anse en för var dag allt starkare framträdande opposition mot gammal hävdvunnen synpunkt och gamla inkörda hjulspår som något förkastligt. Och dock är det tvärtom! Skulle livet inom det estlandssvenska kulturarbetets kretsar i all tid glida lungt fram utan krusning på den stilla ytan — ja, då kunde man med skäl tala om ett sjukdomstillstånd, krafternas avtagande, ålderdomssvaghet. Ty då hela världen befinner sig i en våldsam jäsning skulle det vara liktydigt med intressets död, med sterilitet om estlandsarbetets yta skulle ligga i orörlig solskensglans som en grund och grunlig ankdam. Men som väl är, ännu har inte vår strävan efter att bevara och vidareutveckla svenskheten i Estland stelnat och blivit till en död saltstod — än jäser det levande liv och vilja till framåtsträvan inom de svenska lederna. De friktioner, som kuuna iakttagas äro ett glädjande tecken på att en ny tid håller på att arbeta sig fram —

en tid av förnyelse och spontan anpassning efter levande livets krav.

Den tid som förflutit intill detta år har huvudsakligen varit en pionjärbetstid. Här och var har en nybyggare kommit och röjt en smula mark kring sin hydda. Utvecklingen har varit överlåten åt individens initiativ — en var har kommit och gått på egen hand och gripit in där honom som bäst syntes.

Numer har den tid kommit, då alla dessa olika nybyggen, alla dessa olika strävanden och viljor måste samlas inom en ram, måste riktas mot ett gemensamt mål och då det måste anses av ondo att den ena handen ej tar häsyn till vad den andra gör. Blott en efter gemensamt program enad strävan kan leda till att huset blir uppfört efter byggnadskonstens krav på logik och samhörighet.

Inom estlandsarbetet har man hittills saknat det, utan vilket en knippa krafter aldrig kan enas: ett allom synbart mål. Och detta mål torde mot bakrunden av den nya österjöpöolitik, som allt tydligare börjar samla alla de nordiska småstaterna, till samgående kunna uttryckas: Att estlandssvenskarna fortast möjligt sättas i stånd att av egna krafter bära upp sitt folkliga kulturliv och att stammen andligen och lekamligen måtte växa sig så stark att den som värdefull svensk minoritet i Estland kan tjäna som bärkraftig brygga mellan Östersjöns stränder. För att nå detta mål behövs en väl genomarbetad generalplan — en "X-årsplan" som strävar till målet.

När man söker bedöma vad som för detta verk är behövt, måste man först och främst göra klart sig vad som i Estlands liv är den bärande grunden: jordbruket och de lagar som reglera detsamma. Genom den stora agrarreformen har den estniska staten byggts upp — det är på jorden statens liv vilar — det är agrarreformens utverkningar som ekonomiskt, socialt och allmänskulturellt forma livet i staten.

Utan att i grund och botten känna den stora jordreformen och dess betydelse för och inverkan på stat och folk har man lika stor förutsättning att bedöma estlandssvenskarnes läge, behov och framtidsmöjligheter som den

blinde att döma om färgen. Gå först ut på den rent estniska landsbygden och lär känna dennas liv — då får man en fast utgångspunkt för jämförelse mellan rent estnisk utvecklingsstandard och estlandssvenskarnes förhållanden. Då får man en klar föreställning om vad man måste fordra som estlandssvenskt utvecklingsresultat för att staten skall kunna hysa verkligt praktiskt intresse för sin lilla svenska minoritet. Då skall man finna att estlandssvenskarnes väl gå framåt men esterna mycket hastigare, så att för vart år som går den svenska stammen råkar allt mer på efterkälken. Att vilja förrycka riktigheten av detta resonemang är att ge bevis för sin egen färgblindhet.

Största hindret för estlandssvenskarnes fria utveckling i landsmannaskaplig konkurrens med huvudfolket är de svenska bygdernas kvävande armod. Överallt hindrar bristen på även de blygsammaste summor varje strävan mot ett rikare och sundare jordeliv. I Sverige har man nog svårt att förstå vad det betyder att vara den fattigaste stammen i ett fattigt land.

"Hjälp till självhjälp" är eir princip som officiellt aldrig motsäges då det gäller propaganda för hjälp åt Estlands svenska stamm. Men då tills dag som är estlandssvenskarna ej kommit ett fjät närmare målet — att av egen kraft uppbära sitt samhällslivs högre folkkultur — måste man inse att principen "hjälp till självhjälp" icke kunnat förverkligas.

Söker man en förklaring till detta förhållande så finner man genast — om man ej hör till de färgblindas skara — att man förbisett det viktigaste: arbetet på höjande av den materiella kulturen. Näringslivet och allt som direkt avser att främja detsamma måste under den tid en generalplan normerar arbetet vara det centrala. Giv Birkas lilla lantbruksskola tillräckliga medel att bli en det praktiska livets skola, där ej blott jordbruksundervisning meddelas, utan också alla för den lilla jordbrukar- och fiskarstammen i vardagslivet erforderliga hantverkare och yrkesmän utbildas, och man rycker genast en smula närmare målet. Framskapa sedan

Vid "Svenska Odlingens Vänner" 25-årsjubileum.

Hän över Aibobygd låter man tankarna glida och blicken: hän över tegar och hagar och sandiga stränder och skogar, hän över öar och vredgade böljor och soliga vikar, hän över slätter och trevna orter med kyrkor och lindar.

Detta är landet, men folket, som lever i stugor och hyddor, är av nordmannabörden och talar sin gammaldagssvenska. Mor det talar till barnen, och barnen det stamma till modern. Brud och på samma språk till vännen talar i kvällen.

Ack, svår känns smärtan, när stammen dväljes i andeligt mörker,

när man ser modersmålet och börden förtrampas och hånas, och när den ena svenskorten efter den andra försvinner. Tro mig! Då klaga man vill som en siare fordom.

Därför, att värna och vårda om stammen, den gammaltids-svenska, och för att vårda om språket, arvet från släktled tillbaka, — därför blev bildad föreningen Svenska Odlingens Vänner.

Därtill Gudstro det tarvades visst och kärlek till stammen.

I hjärtan föreningen burits av dem, som gått före. — Den ständigt fått värna språket, skolor och bildningens härdar. De bästa söner och döttrar fått verka under dess fana; — än i det sista de verkade stadigt för stammen, den kära.

Du frände, värderade medlem av samma förening! Minns du den värme och glöd med vilken du fattade verket? "Som svenskar mot ljusare framtid" du strävade ivrigt, ivrigt för fädernas arv och för sönerns framtid tillika. —

Dröj då, förening, och blicka tillbaka på vägen du vandrat! Tänk på sådden, som grott i din vård och på skatter du samlat. Tänk på de år, då uppgiften liksom i träde låg nere. — Fröjdas åt framgång! Till fortsatta färder Gud signe din väg

Leve då länge förening, som ivrat för skolor och bildning! Vän och frände lede dess öden mot ljusare framtid! Vad som byggdes av dem, vars gravar vi skydde och värne som en klenod bör det aktas, ständigt förkovras och fästas

22. 7. 34,

ALEX. SAMBERG.

Rektor Fredrik Erlund.

Med anledning av den nyss inträffade 60-årsdagen önskas Dig Lycka, framgång och ut-hållighet i arbetet och annars.
N. Bles.

inom stammens egna leder de med högre bildning försedda yrkesmän som behövas för näringslivets och folkhälsans främjande — läkare, veteranärer, lantmätare, agrarlärare, hemkonsulenter, sjuksköterskor m. fl. och se till att stammen så småningom blir i stånd att själv underhålla dessa, och man kan börja tala om att kulturhjälpen till estlandssvenskarna blivit "hjälp till självhjälp".

Det effektivaste medlet till den materiella kulturens höjande vågar man f. n. knappast tänka på: en näringslivets lånefond. Fast en sådan, driven som sund bankrörelse, skulle lämna försträckaren skäligen ränta. Men i väntan på denna hjälpare framför alla andra skulle man komma målet åtskilliga fjät närmare om man i första hand lade om propagan-dan till att skaffa medel just för de rent praktiska ändamål som i denna artikel framhållits. Sveriges folk har sinne för dylika argument. Kampen mot estlandssvenskarnes jordiska fattigdom skulle för alla nationens grupper och skikt kunna bli en hjärteangägenhet. De summor som erfordras äro ganska blygsamma. Under hela sin svåra tid efter kriget har varje tysk i Tyskland för varje tysk i Estland årligen givit mer än 10 ggr så mycket som varje svenske i Sverige

för varje svensk i Estland. Något som ger att tänka på.

Det är dessa praktiska synpunkter som för var dag tränga allt starkare fram inom svensketsarbetets leder och allt resolutare fordra att bli beaktade, om man vill att den utländska hjälpen skall bli en hjälp till självhjälp för den lilla svenska stammens utväckling. Det är häri brytningen ligger — skillnaden mellan individuell-abstrakt och kooperativ-konkret syn på estlandssvenskarnes livsproblem.

S. O. V. firar 25-årsmöte.

Söndagen den 22 dennes samlades man till Birkas till 25-års-möte. Föreningen kan alltså blicka tillbaka på en 25-årig verksamhet — en viktig dag i estlandssvenskarnas historia. Festen gynnades av solsken och vackert väder, varför också den högtidliga delen av mötet firades ute på den vackra gårdsplanen. Tyvärr hade man dock gjort alldeles för litet propaganda för den viktiga dagen och mötet blev icke så talrikt besökt och högtidligt som det hade kunnat vara. Kallelserna nådde de flesta för sent — en dag före mötet. Det bör kanske också påpekas, att själva årsdagen var redan den 19 februari, men det skadar ju icke att fira minnet på sommaren vid solsken och vackert väder.

Vid 12-tiden, då mötet vidtog, hade dock en icke så liten skara samlats — cirka 60 personer medlemmar och utomstående. Ordföranden Lindqvist öppnade och hälsade alla välkomna, pas-

Till Fredrik Erlund på Birkas.

Beklagande att först efteråt ha erfarit 60-årsdagen sänder hjärtliga lyckönskningar
familjen på Tois.

tor Pöhl höll ett lämpligt och eldigt anförande samt inledde med bön. Herr Vesterblom gav en överblick över arbetet under de gångna 25 åren och kyrkoherde Danell höll ett intressant föredrag om svensk odling och kultur och dröjde särskilt vid den store svensken Carl v. Lenné och hans betydelse även för andlig odling. Mellan talen underhöll fröken D. Pettersson med vacker solosång och Vormsö manskör med körsång. Herr Samberg deklamerade en stämningfull festdikt, författad av honom själv — den återfinnes på annat ställe i dagens nummer. Telegram hade sänts av Minister Reuterswärd och Baron Koskull, Riksföreningens Stockholmsavd. och prof. Wieselgren. Dagen till ära utnämndes 10 nya hedersledamöter. Dessa återgivas här i alfabetisk ordning:

1. Prof. J. Bergman,
2. Generald. B. J: son Bergqvist,
3. „ F. Bökman,
4. Rektor G. Danell,
5. Generald. G. I. Fagraeus,
6. Redaktör R. Fleege,
7. Baron A. Koskull,
8. Prof. Vilh. Lundström,
9. Herr Joel Nyman,
10. Minister P. Reuterswärd.

De förutvarande hedersledamöterna äro: Konsul E. Gahn-

bäck och Prosten J. W. Gustafsson.

Efter kaffepausen samlades föreningsmedlemmarna (c. 25) inne i skolsalen, där kassaberättelsen och budgeten antogs — frågan angående stadgeförändringen kunde på grund av det fåtaliga medlemsantalet icke tas till behandling. Dessutom valdes ny revisionskommitté, och så var det slut med mötet och tid att bryta upp.

Vi veta hemma i Sverige förlitet om Estlandssvenskarna.

Det var vad som främst frapperade vid det besök i Estland, jag haft förmånen få göra tillsammans med borgmästare Lindhagen. Kanske förefaller intrycket negativt. Jag tror ändå det är det första som bör slås fast. Och konklusionen bör bli den: aktivare och effektivare upplysning erforderlig! Som representant för en ung generation isynnerhet den lilla del därav som studerar vid Stockholms högskola och alldeles speciellt den grupp som är ansluten till dess förening för utrikespolitik, vill jag i den ringa mån det är möjligt försöka verka därför; ej ens obetydliga anknytningspunkter böra i den propagandan lämnas åsido! Intresset för de östbaltiska problemen är stort bland studenterna. I höst hoppas vi av skriftsfällare Mothander få en orientering i

form av ett föredrag över det för oss angelägnaste bland dessa, det som rör svenskarna i Estland.

Ett ökat spridande i Svergie av tidningen "Kustbon" är ett trängande önskemål. Det förefaller som om systematiska och regelbundna blänkare i "Kustbon" om den svenska folkgruppens aktuella behov skulle fylla en uppgift. Privata donatorer och f. ö. intresserade kunna troligen vägledas därav. Den nuvarande fördelningen av bidrag och gåvor är väl knappast den bästa. Icke så att någon vill förneka önskvärdheten av att estlandssvenskarne förses med uppbyggelselitteratur — men man må också få hysa den förhoppningen, att sådana livsviktiga behov kunna tillgodoses som utbildning av yrkesmän, förbättrad sjukvård, utrustning med radio, upprättande av elevhem vid gymnasiet i Hapsal, för att nu nämna några, vilkas aktualitet jag själv tyckt mig finna påtaglig.

En ökning av lotterimedel är tydligen vad som närmast bör eftersträvas beträffande ekonomisk hjälp åt estlandssvenskarna.

Samtidigt med ett tack för de studietillfällen som beretts mig, ber jag att få uttala en förhoppning om ett ytterligare utvidgat, verkningfullt upplysningsarbete på den hemmasvenska fronten i de estlandssvenska frågorna.

Torsten Brandel.

"Svio-estonica", årsbok utgiven av estnisk-svenska samfundet vid Tartu universitet, 1934. I. årg. 152 sid.

Vi ha förut utförligt behandlat prof. Wieselgrens redan som särtryck utgivna uppsats "Estlandssvenskarnes bildningsfråga". Övriga avhandlingar behandla huvudsakligen Östersjöprovinsernas förhållanden under den svenska tiden och utmärka sig genom sträng vetenskaplig saklighet gentemot den något legendära uppfattning av "den gamla goda svensktiden" som vunnit så stor spridning. — Arbetet, som rekvideras hos samfundet, rekommenderas envar allmänbildad svensk, som hyser intresse för modern historisk forskning.

C. M.

Från Vormsö.

Motorsumpen "Lembit" var den 25 juni på väg från Vormsö till Stockholm med levande fisk. 5 sjömil SV om Odensholm närmade sig ryska ångaren "Jaen Jaures" från väster. På 200 meters avstånd gav ångaren signal och ändrade kurs samt ville gå för om "Lembit", som dock icke hann väja undan, och det blev en kollision, som kostade Hans Aspelin och Johan Sjöman från Rumpo, Vormsö, livet och varvid sumpen Lembit krossades. Syskonen Anders, Lars och Agneta Aspelin samt Maria Selin (de två sistnämnda skulle till Stockholm för att tillträda tjänster) — alla från Rumpo — räddades av ryske ångaren, som förde dem till Leningrad. Den flytande fören av vraket varsnades genast av en förbifarande, varför de hemmavarande antogo att alla hade förolyckats. Men en vecka senare kom meddelande från Ryssland att 4 räddats och den 4 juli anlände de hem. Vormsöborna begära skadeersättning och f. n. pågår process härom.

Bunkra alltid

SHELL



Brännolja • Nautic Oils

Göteborg, Svensk-Engelska
Limhamn, 51475 o. 51255
Karlskrona, 708
Kalmar, 1929 o. 1243
Oskarshamn, 608 o. 609
Västervik, 539 o. 868

Norrköping, Svensk-Engelska
Nynäshamn, 155
Stockholm, Svensk-Engelska
Öregrund, 15
Gävle, Svensk-Engelska
Örnsköldsv., Svensk-Engelska

SVENSK-ENGELSKA MINERALOLJE AKTIEBOLAGET